

Estem desorientats?

JUAN CARLOS SIURANA

Professor titular de Filosofia Moral a la Universitat de València

UNA BRÚIXOLA PER ORIENTAR-NOS

Des que, l'any 2003, vaig publicar el meu primer llibre titulat *Una brújula para la vida moral*, el meu pensament ha anat encaminat a construir una brúixola per orientar el desenvolupament moral de les persones i les societats.

Una brúixola és diferent d'un mapa i una guia. Crec que cal tenir clara la distinció. Un mapa reproduïx tot el que et pots trobar pel camí; una guia et fa comentaris sobre el que hi ha al mapa i t'indica, per exemple, on considera que hi ha un perill i on un lloc valuós, i, a més, et pot dir com superar els perills per arribar a un lloc que, qui ha redactat la guia, considera bonic. Però una brúixola té una altra comesa: t'assenyala on és el nord perquè puguis orientar-te bé i seguir el millor camí per a tu.

En l'àmbit de l'orientació vital, un mapa i la seva guia corresponent et marquen el camí que pretén conduir-te a la felicitat, mentre que una brúixola t'indica quins trets hauries de desenvolupar per actuar amb justícia pel camí. La felicitat té a veure amb assolir la pau i l'harmonia interior, mentre que la justícia té a veure amb assolir la pau i l'harmonia amb els altres.

Per a molts filòsofs i filòsofes al llarg de la història, és impossible aproximar-se a la felicitat sense fer-la compatible amb la justícia. Jo també ho crec, perquè és difícil pensar que una persona pugui aconseguir l'harmonia interior sense aconseguir l'harmonia amb els altres. I, finalment, encara que penso que cadascú ha de buscar el seu camí cap a la felicitat, també crec que és responsabilitat dels filòsofs i filòsofes oferir brúixoles per indicar-nos com desenvolupar un caràcter just d'acord amb la raó que tots compartim.

En què consisteix la brúixola que proposo?

Al meu llibre que he esmentat abans, em vaig basar en el pensament del filòsof alemany Karl-Otto Apel per dissenyar el primer esbós de brúixola. Aquest esbós s'ha anat completant amb publicacions posteriors, on he treballat sobre la història de l'ètica i les ètiques aplicades.

Actualment, la brúixola que proposo et demana que desenvolupis tres capacitats: la capacitat per autocomprendre't; la capacitat per fonamentar judicis en un diàleg amb els afectats; i, per últim, la capacitat per dur a terme, amb altres, els projectes de justícia acordats en comú.

A continuació t'oferiré sis consells que conté aquesta brúixola, que tenen com a objectiu desenvolupar les capacitats abans esmentades:

Primer: Comprèn qui ets comprenent les metes que persegueixes i els factors de la teva història personal que podrien haver influït a fer que t'inclinis per aquestes metes.

Segon: Escolta i comprèn el que les persones amb qui et relaciones diuen de tu quan parlen sincerament i, de manera especial, quan tracten de posar-se al teu lloc. Comprèn també les altres persones amb qui et relaciones tractant de posar-te al seu lloc.

Tercer: Quan reflexionis, fes-ho en forma de diàleg, intentant posar-te d'acord amb tu sobre les metes que et convé perseguir. Aleshores distingeix les metes que són només teves, lligades a la teva idea de felicitat, de les metes que són universals, que totes les persones haurien de seguir, lligades a la idea de justícia.

Quart: Determina el que és just en referència al que s'acordaria per consens en un debat ideal en què hi haguessis presents tots els afectats per cada problema dialogant en condicions d'igualtat.

Estem desorientats?

Cinquè: Guia't a la pràctica per principis que tots els afectats podrien acceptar.

Sisè: Assumeix la teva part de responsabilitat per les conseqüències de les accions col·lectives en què participes.

La lectura de *best-sellers* d'autoajuda

L'any 2018 vaig publicar un llibre titulat *Felicidad a golpe de autoayuda*. En aquest nou llibre, vaig abordar el fenomen dels *best-sellers* d'autoajuda. Em cridava l'atenció que aquests llibres tinguessin vendes milionàries i em va resultar apassionant comprendre per què són tan atractius. El meu objectiu era analitzar, classificar i comentar-ne el contingut.

Entenc com a "llibre d'autoajuda" el que provoca la sensació, en la persona que el llegeix, de ser ajudada per orientar la seva vida. Però sentir que un llibre t'està ajudant no vol dir que t'estigui ajudant de debò; alguns poden estar causant danys a les persones que els llegeixen sense que se'n adonin.

Després d'analitzar aquests llibres em va resultar preocupant comprovar en quin grau s'havia instaurat a la nostra societat el pensament positiu segons el qual, si creus que pots aconseguir alguna cosa, l'aconseguiràs. Es tracta d'un pensament màgic que acaba culpabilitzant les víctimes, perquè els diu que, si no tenen èxit a la vida, és perquè no ho han desitjat prou. Genera individualisme i tendències depressives a la població.

En aquell llibre vaig classificar els tipus de llibres d'autoajuda en deu categories. La primera conté els llibres que se centren en el pensament positiu, però altres categories aborden temes com els següents: la forja de l'autoestima, les relacions de parella, l'educació dels fills, la interacció amb altres persones, l'èxit econòmic, la salut, l'espiritualitat o la filosofia.

Una manera d'orientar la població en la lectura d'aquests llibres és indagar-ne les fonts, revisar-ne els arguments i, si escau, revelar les mentides o els errors científics que puguin contenir. Això pot ser motiu suficient perquè un lector o lectora intel·ligent prengui o no la decisió de seguir les seves indicacions.

Personalment, penso que un mateix llibre pot ajudar algunes persones i causar danys en d'altres; dependrà de l'actitud amb què cadascuna el llegeixi, de la seva capacitat crítica per prendre el que és valuós i rebutjar el que és nociu, i de la seva prudència per aplicar-ho a la seva vida.

Per això, la manera d'orientar la població en aquest camp no rau a separar els llibres d'autoajuda en dues cistelles –els que ajuden i els que no–, sinó que cal oferir una brúixola que permeti fer una lectura assenyada dels seus continguts.

Orientar-se en un món d'*influencers*

En l'entorn digital que impera en els nostres dies, les noves persones de referència per guiar la població en els seus petits i grans problemes vitals no són només els



autors i les autores de *best-sellers* d'autoajuda, sinó les que tenen més seguidors i interacció a les xarxes socials: els anomenats *influencers* o influenciadors, que, en alguns casos, tenen milions de seguidors.

Em sembla que, si volem construir una societat millor per a tots, necessitem amb urgència l'ajuda dels influenciadors. Aquestes persones –i, en alguns casos, organitzacions– s'han guanyat l'interès del públic, i és important aportar idees beneficioses per a la societat. La brúixola els pot ajudar.

Al meu llibre *Ética para influencers*, publicat el 2021, vaig defensar que el benefici principal que poden aportar a la societat és que desenvolupin amb sentit ètic aquella activitat per la qual s'han fet famosos –sigui l'esport, la música, la moda, els videojocs o qualsevol altra–; és a dir, que sàpiguen transmetre els valors que impregnen aquestes activitats i que fan que siguin beneficioses per a la humanitat. També haurien d'advertir quan algunes facetes de les activitats esmentades poden ser perjudicials.

Juan Carlos Siurana és professor titular de la Filosofia Moral de la Universitat de València i autor de *Una brúixola per a la vida moral*

Valors

Filosofia de l'actualitat | Número 210 | Gener 2023 | Any XX | 4,25€

Estem desorientats?

Marc Amorós
Gilles Lipovetsky
Gregorio Luri
Juan Carlos Siurana
Susana Pérez Soler

POLARITZACIÓ
Berta Barbet
i Miquel Urmeneta

L'ENTREVISTA
Miss
Raisa

ALICIA GARCÍA RUIZ
'Uns guanyen,
altres perden'

EL PERFIL
Trevor
Noah

